

WB083 Gemene vragen

Gemaakt door Marijne van Dam, Vossius Gymnasium

Suggesties voor het inzetten van het filmpje

Eerst bespreken de leerlingen een paar vragen, daarna het filmpje (zie beneden.)

Leerdoel

Na afloop van de les kunnen leerlingen drie waarheidstheorieën omschrijven en daar voorbeelden bij geven. Bovendien zijn ze in staat om de vraag “wist je dat je hier helemaal niet mag fietsen?” in zijn context als ‘waar’ of ‘onwaar’ te duiden.

Didactische opzet

Deze opdracht leent zich voor 4 HAVO of 4 VWO en hoger. Eerst beantwoorden de leerlingen een paar vragen om hen op het spoor te zetten van een filosofische benadering van het begrip ‘vraag’. Dit kan individueel, in groepen of klassikaal. Daarna wordt het filmpje bekeken en de discussie uitgebreid naar de begrippen ‘waar’ en ‘onwaar’. In de verdiepingsopdracht wordt ingegaan op verschillende waarheidstheorieën. In vraag 3 en 4 komt daarbij Wittgenstein aan bod en ze zijn vooral gericht op studenten (en docenten) Filosofie.

Opdracht 1: Vooronderstellingen (oriëntatie)

1. Bedenk een filosofische vraag.
2. Wat maakt jouw vraag volgens jou filosofisch?
3. Wat maakt jouw vraag interessant?
4. Zitten er vooronderstellingen in je vraag? Zo ja, welke zijn dat dan?

Kijk nu naar het filmpje op Wisebits

5. Wat is een slechte vraag volgens Bas Haring?
6. En wat is dan een goede vraag?

Opdracht 2: 'Waarover we niet kunnen spreken...' (verdieping)

Bekijk opnieuw het filmpje op Wisebits en lees de volgende tekst.

Waarheidstheorieën

In het dagelijkse leven doen wij regelmatig uitspraken over de waarheid van oordelen en beweringen. Je kunt je echter afvragen wat wij precies bedoelen zodra wij een oordeel of een bewering “waar” noemen. Daarover blijken verschillende opvattingen te bestaan. Die opvattingen van de waarheid worden waarheidstheorieën genoemd.

De *correspondentiethorie* van de waarheid is één van de meest traditionele opvattingen van de waarheid. Volgens deze theorie betekent de waarheid van een oordeel of een bewering dat het betreffende oordeel of die bewering overeenkomt met (“correspondeert met”) de werkelijkheid. Zodra die overeenkomst ontbreekt, dan is het oordeel of de bewering onwaar.

De *coherentiethorie* van de waarheid vat de waarheid van een oordeel of een bewering op als een goede aansluiting (“coherentie met”) bij overtuigingen die men al heeft. Als een oordeel of een bewering helemaal in strijd is met bestaande overtuigingen, dan is ze volgens deze waarheidstheorie onwaar.

De *pragmatische theorie* van de waarheid definieert de waarheid van een oordeel of een bewering zó dat het oordeel of de bewering goed “werkt”, bijvoorbeeld in de zin dat ze voordelig uitpakt. Als iemand vasthoudt aan een overtuiging, terwijl hij of zij daar alleen maar problemen van ondervindt, dan is die overtuiging pragmatisch onwaar.

De waarheidstheorieën zijn opvattingen die tot gevolg kunnen hebben dat eenzelfde bewering volgens de ene theorie onwaar is en volgens de andere waar. Je kunt ook zeggen dat de waarheid volgens de correspondentietheorie iets onveranderlijks is, maar volgens de coherentiethorie en de pragmatische theorie veranderlijk. Een aanhanger van de correspondentietheorie zal niet uitsluiten dat mensen beoordelingsfouten kunnen maken, maar uiteindelijk bestaat er wél of níet een overeenkomst tussen het oordeel of de bewering en de werkelijkheid. Als men door een beoordelingsfout ten onrechte een bewering voor waar heeft gehouden, dan is die bewering volgens de correspondentietheorie daarna met terugwerkende kracht onwaar gebleken. Een aanhanger van de coherentiethorie zal ondertussen erkennen dat een bepaalde bewering op een bepaald moment in de geschiedenis goed aansloot bij de bestaande overtuigingen en ze dus in die tijd waar was, maar dat men op een later moment heel anders is gaan denken, zodat dezelfde uitspraak inmiddels onwaar is geworden. (Bron: digischool)

Vragen

1. Welke waarheidstheorie vind jij de beste? En waarom? En is dat waarheid?

2. Wat is het verschil tussen zin en onzin? Oftewel, wanneer heeft taal betekenis?

(vragen 3 en 4 zijn optioneel: de docent levert de genoemde stellingen en fragmenten aan.)

3. Lees enkele toepasselijke stellingen uit de Tractatus Logico Philosophicus. Onder welke waarheidstheorie valt de opvatting van de vroege Wittgenstein?

4. Lees een fragment uit Philosophische Untersuchungen. Onder welke waarheidstheorie valt de late Wittgenstein?

5. Analyseer nu opnieuw de betekenis van de vraag die Bas Haring stelt (Wist je dat je hier helemaal niet mag fietsen?) maar nu met behulp van de drie waarheidstheorieën.